

POSITIVE SUBSTANTIVE CONDITIONS FOR MARRIAGE CONCLUSION

Viorica-Mihaela FRÎNTU

Lecturer PhD

Faculty of Educational Sciences and Public Management

„Constantin Brâncuși” University of Târgu-Jiu

ABSTRACT: SUBSTANTIVE CONDITIONS, AS THEY ARE REGULATED BY THE LAW-MAKER, ARE MEANT TO PROVIDE THAT THE CONCLUSION OF MARRIAGE IS MADE FOR THE PURPOSE OF CREATING A SOLID HEALTHY FAMILY BY THE PERSONS THAT HAVE THE MORAL AND PHYSICAL APTITUDE TO ESTABLISH A FAMILY; THESE CONDITIONS ARE MEANT TO PROVIDE A FREE AND CONSCIOUS CONSENT OF THE FUTURE SPOUSES.¹

THE SUBSTANTIVE CONDITIONS ARE CLASSIFIED INTO: POSITIVE SUBSTANTIVE CONDITIONS AND NEGATIVE SUBSTANTIVE CONDITIONS OR IMPEDIMENTS TO MARRIAGE. *THE POSITIVE SUBSTANTIVE CONDITIONS* MUST EXIST SO THAT THE MARRIAGE CAN BE CONCLUDED. *THE NEGATIVE SUBSTANTIVE CONDITIONS (IMPEDIMENTS TO MARRIAGE)* ARE IN FACT OR IN LAW CIRCUMSTANCES WHICH PREVENT THE MARRIAGE CONCLUSION. THEY ARE INVOKED BY THIRD PERSONS AGAINST THOSE THAT WISH TO GET MARRIED, BY OPPOSITION TO MARRIAGE, OR BY THE STATE REGISTRAR, BY DRAWING-UP A REPORT WHICH DETERMINES THE EXISTENCE OF THE IMPEDIMENT.²

THE POSITIVE SUBSTANTIVE CONDITIONS FOR THE MARRIAGE CONCLUSION ARE: GENDER DIFFERENCE, MATRIMONIAL AGE, MUTUAL COMMUNICATION OF THE STATE OF HEALTH AND CONSENT TO MARRIAGE.³

KEY WORDS: MARRIAGE, MATRIMONIAL AGE, CONSENT, CIVIL CODE

Condițiile de fond, astfel cum sunt reglementate de legiuitor, sunt menite să asigure că încheierea căsătoriei se face în scopul întemeierii unei familii trainice și sănătoase, de către persoanele care au aptitudinea fizică și morală de a întemeia o familie; aceste condiții au, de asemenea, menirea de a asigura exprimarea unui consimțământ liber și conștient al viitorilor soți⁴.

¹ S.P. Gavrilă, *Instituții de dreptul familiei în reglementarea noului Cod civil*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 16.

² Ibidem.

³ A se vedea M. Avram, *Dreptul civil. Familia*, Editura Hamangiu, București, 2013, p. 38-55; S.P. Gavrilă, *op. cit.*, p. 16-24.

⁴ S.P. Gavrilă, *op. cit.*, p. 16.

Condițiile de fond se clasifică în: condiții de fond pozitive și condiții de fond negative sau impedimente la căsătorie. *Condițiile de fond pozitive* trebuie să existe pentru a se încheia căsătoria. *Condițiile de fond negative (impedimentele la căsătorie)* sunt împrejurări de fapt sau de drept care împiedică încheierea căsătoriei. Ele se invocă de terțe persoane împotriva celor care doresc să se căsătorească, pe calea opoziției la căsătorie, sau de către ofițerul de stare civilă, prin întocmirea unui proces-verbal care constată existența impedimentului¹.

Condițiile de fond pozitive pentru încheierea căsătoriei sunt: diferența de sex, vârsta matrimonială, comunicarea reciprocă a stării sănătății și consimțământul la căsătorie².

1. Diferența de sex

Potrivit art. 277 alin. (1) din Codul civil³, este interzisă căsătoria dintre persoane de același sex.

Căsătoriile dintre persoane de același sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini nu sunt recunoscute în România. Parteneriatele civile dintre persoane de sex opus sau de același sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini nu sunt recunoscute în România [art. 277 alin. (2) și (3) Cod civil]⁴.

Diferențierea de sex se dovedește prin certificatele de naștere care atestă și sexul persoanei⁵.

În cazul transsexualismului și al schimbării sexului prin intervenție medicală, sunt aplicabile dispozițiile art. 43 lit. i) din Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă⁶, care prevede că în actele de naștere și, atunci când este cazul, în cele de căsătorie sau de deces se înscriu mențiuni cu privire la modificările intervenite în starea civilă a persoanei, inclusiv în situația schimbării sexului, după rămânerea definitivă și irevocabilă a hotărârii judecătorești. De asemenea, Ordonanța Guvernului nr. 41/2003 privind dobândirea și schimbarea pe cale administrativă a

¹ Ibidem.

² A se vedea M. Avram, *op. cit.*, p. 38-55; S.P. Gavrilă, *op. cit.* p. 16-24.

³ *Legea nr. 287/2009 privind Codul civil* publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009, modificată prin Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011), rectificată în M. Of. nr. 427 din 17 iunie 2011 și în M. Of. nr. 489 din 8 iulie 2011 și republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011. Ulterior republicării, Legea nr. 287/2009 privind Codul civil a fost modificată prin Legea nr. 60/2012 privind aprobarea O.U.G. nr. 79/2011 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (M. Of. nr. 255 din 17.04.2012), rectificată în M. Of. nr. 246 din 29 aprilie 2013 și modificată prin Legea nr. 138/2014 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe (M. Of. nr. 753 din 16 octombrie 2014) și prin O.U.G. nr. 1/2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe (M. Of. nr. 85 din 4 februarie 2016) aprobată cu modificări prin Legea nr. 17/2017 (M. Of. nr. 196 din 21 martie 2017).

⁴ Art. 277 alin. (4) Cod civil: „Dispozițiile legale privind libera circulație pe teritoriul României a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene și Spațiului Economic European rămân aplicabile”.

⁵ A. Gherghe, *Considerații privind condițiile de valabilitate ale actului juridic al căsătoriei*, în *Noul Cod civil. Studii și comentarii*, vol. I, Cartea I și Cartea a II-a (art. 1-534), de M. Uliescu (coord.), M. Duțu, M. Uliescu, B. Pătrașcu, S. Neculaescu, I. Dojană, T. Țiclea, F. Pavel, R. Dimitriu, L. Uță, I. Boți, Gh. Buta, S. Angheni, I. Urs, S. Cristea, D. Dobrev, D. Lupașcu, C.-M. Crăciunescu, A. Gherghe, C. Jora, M.G. Berindei, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 646.

⁶ Publicată în M. Of. nr. 282/11.11.1996, republicată în M. Of. nr. 339/18.05.2012, modificată și completată prin: Legea nr. 213/2013 pentru modificarea și completarea Legii nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă ([M. Of. nr. 397 din 2 iulie 2013](#)); Legea nr. 295/2015 pentru modificarea și completarea Legii nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă ([M. Of. nr. 885 din 26 noiembrie 2015](#)); Legea nr. 57/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 273/2004 privind procedura adopției, precum și a altor acte normative ([M. Of. nr. 283 din 14 aprilie 2016](#)); O.U.G. nr. 33/2016 pentru modificarea și completarea unor acte normative privind actele de stare civilă și actele de identitate ale cetățenilor români ([M. Of. nr. 488 din 30 iunie 2016](#)).

numelor persoanelor fizice¹ prevede la art. 4 alin. (2) lit. 1) posibilitatea schimbării numelui când persoanei i s-a încuviințat schimbarea sexului prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă și irevocabilă și solicită să poarte un prenume corespunzător, prezentând un act medico-legal din care să rezulte sexul acesteia².

Prin urmare, legea română recunoaște efecte schimbării sexului prin intervenție medicală, atât în planul stării civile, cât și al numelui. În aceste condiții, persoana care și-a schimbat sexul prin intervenție medicală se poate căsători cu o persoană care are sexul său de origine, neexistând nicio interdicție în acest sens în materia căsătoriei³.

Aceasta înseamnă că diferența de sex, ca și condiție de fond esențială pentru validitatea căsătoriei are în vedere nu numai sexul biologic, ci și sexul rezultat ca urmare a unei intervenții medicale. Persoana care a dobândit o nouă identitate sexuală prin efectul unei intervenții medicale se poate, așadar, căsători cu o persoană de sex opus sexului astfel dobândit⁴.

Prin urmare, condiția diferenței de sex este îndeplinită, în condițiile în care sexul nu mai poate fi determinat doar pe criterii pur biologice⁵.

2. Vârsta matrimonială

Vârsta minimă pentru căsătorie

Ca regulă, capacitatea matrimonială se dobândește odată cu împlinirea vârstei majoratului, 18 ani, atât de bărbat cât și de femeie [art. 272 alin. (1) Cod civil]⁶.

Rațiunile care au dictat instituirea condiției vârstei nubile sunt multiple. În primul rând, din punct de vedere biologic și eugenic, viitorii soți trebuie să aibă aptitudinea fizică necesară pentru a se căsători, adică să fi atins cel puțin vârsta pubertății; cum însă pubertatea este o chestiune de fapt, legea fixează o vârstă minimă, superioară celei a pubertății reale. În al doilea rând, din punct de vedere psihic și moral, viitorii soți trebuie să fi dobândit maturitatea necesară înțelegerii importanței actului juridic al căsătoriei și asumării în deplină cunoștință de cauză a îndatoririlor pe care le implică decizia lor. În fine, din punct de vedere juridic, căsătoria este un act juridic, ca atare presupune existența discernământului, ca suport al consimțământului conștient și liber⁷.

Legea nu prevede o vârstă maximă până la care se poate încheia căsătoria, astfel că este posibilă chiar și încheierea unei căsătorii *in extremis*, înainte de moarte, prin care de regulă se

¹ Publicată în M. Of. nr. 68 din 2 februarie 2003, aprobată cu modificări prin Legea nr. 323/2003 (M. Of. nr. 510 din 15 iulie 2003); a mai fost modificată și completată prin: O.U.G. nr. 50/2004 pentru modificarea și completarea unor acte normative în vederea stabilirii cadrului organizatoric și funcțional corespunzător desfășurării activităților de eliberare și evidență a cărților de identitate, actelor de stare civilă, pașapoartelor simple, permiselor de conducere și certificatelor de înmatriculare a vehiculelor (M. Of. nr. 595 din 1 iulie 2004); Legea nr. 520/2004 privind aprobarea O.U.G. nr. 50/2004 pentru modificarea și completarea unor acte normative în vederea stabilirii cadrului organizatoric și funcțional corespunzător desfășurării activităților de eliberare și evidență a cărților de identitate, actelor de stare civilă, pașapoartelor simple, permiselor de conducere și certificatelor de înmatriculare a vehiculelor (M. Of. nr. 1153 din 7 decembrie 2004); Legea nr. 243/2009 pentru modificarea și completarea O.U.G. nr. 97/2005 privind evidența, domiciliul, reședința și actele de identitate ale cetățenilor români, pentru modificarea O.G. nr. 84/2001 privind înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor publice comunitare de evidență a persoanelor, precum și pentru modificarea și completarea O.G. nr. 41/2003 privind dobândirea și schimbarea pe cale administrativă a numelor persoanelor fizice (M. Of. nr. 445 din 29 iunie 2009).

² M. Avram, *op. cit.*, p. 41.

³ *Idem*, p. 41-42.

⁴ *Idem*, p. 42.

⁵ *Ibidem*.

⁶ E. Florian, *Dreptul familiei*, Ediția a-4-a, Editura C.H. Beck, București, 2011, p. 25.

⁷ *Ibidem*.

legalizează o conviețuire anterioară. Pentru ca o astfel de căsătorie să fie valabilă, este necesară îndeplinirea tuturor condițiilor legale, inclusiv exprimarea unui consimțământ conștient de către ambii soți¹.

Legea nu stabilește nici o diferență maximă de vârstă între soți, de unde concluzia că încheierea căsătoriei poate avea loc indiferent de diferența de vârstă care există între ei². Unii autori apreciază că diferența de vârstă foarte mare poate fi un indiciu, dacă se coroborează și cu alte probe, că s-a dorit încheierea unei căsătorii fictive, urmărindu-se alte scopuri decât întemeierea unei familii³.

Căsătoria minorului

Prin excepție de la dispozițiile art. 272 alin. (1) din Codul civil care arată că o căsătorie se poate încheia dacă viitorii soți au împlinit vârsta de 18 ani, alin. (2) al aceluiași articol prevede că, pentru motive temeinice, minorul care a împlinit vârsta de 16 ani se poate căsători în temeiul unui aviz medical, cu încuviințarea părinților săi sau, după caz, a tutorelui și cu autorizarea instanței de tutelă în a cărei circumscripție minorul își are domiciliul.

Așadar, căsătoria poate fi încheiată de la vârsta de 16 ani dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

- să existe motive temeinice;
- să existe un aviz medical care să ateste că persoana este aptă din punct de vedere biologic să se căsătorească;
- să existe încuviințarea părinților săi sau, după caz, a tutorelui sau a persoanei sau a autorității care a fost abilitată să exercite drepturile părintești;
- să existe autorizarea instanței de tutelă în a cărei circumscripție minorul își are domiciliul.

a) *Existența motivelor temeinice.* Legea nu definește aceste motive temeinice. Jurisprudența a statuat că pot constitui motive temeinice: starea de graviditate, nașterea unui copil, starea anterioară de concubinaj etc. Existența și temeinicia motivelor ce îl determină pe minor să se căsătorească este analizată de către instanța de tutelă în a cărei circumscripție minorul își are domiciliul, care se va pronunța prin hotărâre judecătorească în ceea ce privește autorizarea sau neautorizarea încheierii căsătoriei⁴.

b) *Existența unui aviz medical.* Acesta trebuie să ateste starea de sănătate a celui în cauză, gradul de maturizare fiziologică, psihică și intelectuală, care să îi permită asumarea îndatoririlor specifice unei căsătorii și a tuturor consecințelor acesteia. De asemenea, avizul ar trebui să certifice și existența motivelor temeinice, atunci când este cazul (cum ar fi starea de graviditate a viitoarei soții)⁵.

Avizul medical trebuie să preceadă încuviințarea părinților sau, după caz, a tutorelui, a persoanei sau a autorității care a fost abilitată să exercite drepturile părintești.

Avizul medical este relevant mai cu seamă pentru autoritatea îndrituită să autorizeze încheierea căsătoriei și pentru cea chemată să încheie căsătoria⁶.

c) *Să existe încuviințarea părinților săi sau, după caz, a tutorelui, a persoanei sau a autorității care a fost abilitată să exercite drepturile părintești.* Dată fiind capacitatea restrânsă de

¹ C.C. Hageanu, *Dreptul familiei și actele de stare civilă*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 23.

² Idem, p. 23-24.

³ M. Avram, *op. cit.*, p. 44.

⁴ A. Gherghe, *op. cit.*, p. 642.

⁵ M. Avram, *op. cit.*, p. 46.

⁶ D. Lupașcu, C. M. Crăciunescu, *Dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 60.

exercițiu, minorul se află sub protecția celor obligați să-i asigure ocrotire anume, după cum rezultă din art. 106 alin. (1) Cod civil, sub protecția părinților, a tutorelui (tutorilor), a persoanei la care minorul se află în plasament sau, în cazul măsurilor de protecție specială, a acelei autorități care a preluat sarcina ocrotirii. Întrucât nu este prevăzută nicio excepție de la regula încuviințării căsătoriei minorului, cerința este de îndeplinit inclusiv în cazul minorului care a dobândit capacitate de exercițiu anticipată în condițiile art. 40 Cod civil¹.

Oricare ar fi calitatea autorului încuviințării, actul său, unilateral este unul special, în considerarea căsătoriei minorului cu o persoană determinată².

Dreptul părinților de a încuviința căsătoria minorului face parte din ansamblul drepturilor și îndatoririlor părintești care, împreună, alcătuiesc *autoritatea părintească*, fiind – neîndoielnic – un drept cu privire la persoana copilului³.

Exercitarea acestui drept, încuviințarea părinților *exprimată concret*, este o manifestare de voință unilaterală, *un act juridic unilateral*, având semnificația unui act juridic permisiv, a unei autorizări (auctoritas, augere)⁴.

În situația în care ambii părinți sunt în viață, nu sunt puși sub interdicție și își pot manifesta valabil voința, neexistând nicio piedică de natură fizică sau socială, este neîndoielnic că pentru încheierea valabilă a căsătoriei minorului trebuie să existe consimțământul ambilor părinți⁵.

Prin noțiunea de *părinți*, utilizată de legiuitor, trebuie să se înțeleagă părinții firești din căsătorie, părinții din afara căsătoriei în cazurile în care filiația a fost stabilită față de ambii printr-unul din modurile prevăzute de lege, precum și părinții adoptivi⁶.

Exercitarea autorității părintești în comun de către ambii părinți se regăsește în cazul părinților nedivorțați, dar și în cazul părinților divorțați, când se aplică prevederile art. 397 Cod civil, potrivit cărora autoritatea părintească revine în comun părinților divorțați, afară de cazul în care instanța decide altfel, precum și în cazul părinților necăsătoriți care conviețuiesc și exercită în comun autoritatea părintească, în temeiul art. 505 alin. (1) Cod civil⁷.

Potrivit art. 272 teza a II-a din Codul civil, în cazul în care unul dintre părinți refuză să încuviințeze căsătoria, instanța de tutelă hotărăște asupra acestei divergențe, având în vedere interesul superior al copilului⁸. În acest mod instanța de tutelă veghează la respectarea interesului superior al copilului fiind chemată să stabilească dacă refuzul abuziv de încuviințare se încadrează în parametrii interesului superior⁹.

În conformitate cu art. 272 alin. (3) Cod civil, dacă unul dintre părinți este decedat sau se află în imposibilitate de a-și manifesta voința, încuviințarea celuilalt părinte este suficientă.

Prevederile art. 507 Cod civil, care reglementează exercitarea autorității părintești de către un singur părinte, arată că, dacă unul dintre părinți este decedat, declarat mort prin hotărâre

¹ E. Florian, *op. cit.*, p. 26. Art. 40 Cod civil – Capacitatea de exercițiu anticipată: „Pentru motive temeinice, instanța de tutelă poate recunoaște minorului care a împlinit vârsta de 16 ani capacitatea deplină de exercițiu. În acest scop, vor fi ascultați și părinții sau tutorele minorului, luându-se, când este cazul, și avizul consiliului de familie”.

² A se vedea E. Florian, *op. cit.*, p. 26.

³ M. Avram, *op. cit.*, p. 47.

⁴ Ibidem.

⁵ Idem, p. 49.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem. Art. 505 alin. (1) Cod civil: „În cazul copilului din afara căsătoriei a cărui filiație a fost stabilită concomitent sau, după caz, succesiv față de ambii părinți, autoritatea părintească se exercită în comun și în mod egal de către părinți, dacă aceștia conviețuiesc”.

⁸ Codul civil consacră în art. 263 *principiul interesului superior al copilului*.

⁹ A. Gherghe, *op. cit.*, p. 643.

judecătorească, pus sub interdicție, decăzut din exercițiul drepturilor părintești sau dacă, din orice motiv, se află în neputință de a-și exprima voința, celălalt părinte exercită singur autoritatea părintească.

Corelația dintre texte nu este realizată complet, dar rațiunea reglementării este neîndoielnică în sensul că, în toate cazurile în care exercitarea autorității părintești se realizează de către un singur părinte, încuviințarea acestui părinte este suficientă¹.

Așadar, soluția prevăzută la art. 272 alin. (3) Cod civil se aplică nu numai în cazul în care unul dintre părinți este decedat, ci și atunci când este declarat mort prin hotărâre judecătorească sau pus sub interdicție ori decăzut din drepturile părintești sau în neputință de a-și exprima voința².

Întrucât textul de lege nu distinge, în literatura de specialitate³ s-a apreciat că „neputința de a-și manifesta voința” poate să fie de orice natură, spre exemplu, fizică (alienație sau debilitate mintală, comă etc.) sau socială (absență îndelungată, dispariție, executarea unei pedepse privative de libertate etc.).

Așadar, se poate considera că sintagma „imposibilitatea de a-și manifesta voința” în sensul art. 272 alin. (3) Cod civil acoperă toate celelalte cazuri în care, potrivit art. 507 Cod civil, autoritatea părintească se exercită de unul dintre părinți⁴.

Potrivit art. 272 alin. (4) Cod civil, în condițiile art. 398, este suficientă încuviințarea părintelui care exercită autoritatea părintească.

Exercitarea autorității părintești de către un singur părinte poate fi dispusă de instanța de divorț pentru motive temeinice, în considerarea interesului superior al copilului [art. 398 alin. (1) Cod civil]. Celălalt părinte păstrează dreptul de a veghea asupra modului de creștere și educare a copilului, precum și dreptul de a consimți la adopția acestuia [art. 398 alin. (2) Cod civil].

Întrucât soluția în materia exercițiului autorității părintești prevăzută pentru divorț este aplicabilă și în cazul nulității căsătoriei, în condițiile art. 305 alin. (2) Cod civil⁵, precum și al copilului din afara căsătoriei, atunci când părinții nu conviețuiesc, potrivit art. 505 alin. (2) Cod civil⁶, rezultă că și în aceste ipoteze, pentru identitate de rațiune, soluția este în sensul că este suficientă încuviințarea părintelui care exercită autoritatea părintească⁷.

Codul civil prevede, în art. 110, că, tutela minorului se instituie atunci când ambii părinți sunt, după caz, decedați, necunoscuți, decăzuți din exercițiul drepturilor părintești sau li s-a aplicat pedeapsa penală a interdicției drepturilor părintești, puși sub interdicție judecătorească, dispăruți ori declarați judecătorește morți, precum și în cazul în care, la încetarea adopției, instanța hotărăște că este în interesul minorului instituirea unei tutele.

În situația în care a fost instituită tutela, tutorele este cel care va încuviința căsătoria minorului.

Cu toate că în contextul căsătoriei minorului legiuitorul se referă la tutela exercitată de către o singură persoană, subînțelegem că în cazul tutorilor soț și soție, aceștia răspunzând împreună pentru exercitarea atribuțiilor tutelei și fiind supuși dispozițiilor din materia autorității părintești

¹ M. Avram, *op. cit.*, p. 50.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

⁵ Art. 305 alin. (2) Cod civil: „În ceea ce privește drepturile dintre părinți și copii se aplică, prin asemănare, dispozițiile privitoare la divorț”.

⁶ Art. 505 alin. (2) Cod civil: „Dacă părinții copilului din afara căsătoriei nu conviețuiesc, modul de exercitare a autorității părintești se stabilește de către instanța de tutelă, fiind aplicabile prin asemănare dispozițiile privitoare la divorț”.

⁷ M. Avram, *op. cit.*, p. 50.

[art. 135 alin. (1) Cod civil], este necesară încuviințarea fiecăruia în parte, iar eventualul dezacord este soluționat de instanța de tutelă, la fel ca în cazul diferendului dintre părinți, în funcție de interesul superior al copilului [art. 272 alin. (2) teza finală Cod civil]¹.

Dacă nu există nici părinți, nici tutore care să poată încuviința căsătoria, este necesară „aprobarea” persoanei sau a autorității care a fost abilitată să exercite drepturile părintești. Ipoteza are în vedere minorul ocrotit prin plasament sau printr-o altă măsură de protecție specială prevăzută de lege [art. 106 alin. (1) Cod civil]².

d) *existența autorizării instanței de tutelă*. Instanța de tutelă are menirea să asigure verificarea seriozității și temeiniciei motivelor invocate de minor, precum și a îndeplinirii celorlalte condiții speciale – avizul medical, existența încuviințării ocrotitorului³.

În cazul în care ambii viitori soți sunt minori, instanța de tutelă va analiza separat situația fiecăruia⁴.

Cererea de autorizare a căsătoriei se soluționează de instanța de tutelă (judecătoria) în a cărei circumscripție se află domiciliul minorului care dorește să se căsătorească. Cererea se introduce de către minorul care a împlinit 16 ani, asistat de reprezentantul său legal, și se judecă în camera de consiliu. Ascultarea minorului este obligatorie, conform art. 264 Cod civil. Procedura este una necontencioasă și se finalizează cu o încheiere supusă apelului⁵.

3. Comunicarea reciprocă a stării sănătății

Potrivit art. 278 alin. (1) Cod civil, căsătoria nu se încheie dacă viitorii soți nu declară că și-au comunicat reciproc starea sănătății lor. În alin. (2) al aceluiași articol se prevede că, dispozițiile legale prin care este oprită căsătoria celor care suferă de anumite boli rămân aplicabile.

Textul are corespondent în prevederile art. 10 C. fam⁶.

Deși plasat în secțiunea privind formalitățile pentru încheierea căsătoriei, comunicarea reciprocă a stării sănătății este o veritabilă condiție de fond pozitivă⁷.

De asemenea, art. 25 alin. (3) din Legea nr. 119/1996 prevede că ofițerul de stare civilă care primește declarația de căsătorie solicită viitorilor soți să prezinte, printre alte acte, și certificatele medicale privind starea sănătății acestora⁸.

¹ E. Florian, *op. cit.*, p. 27.

² Ibidem.

³ Idem, p. 26

⁴ L. Irinescu, *Curs de dreptul familiei*, Editura Hamangiu, București, 2015, p. 37.

⁵ Idem, p. 37-38.

⁶ M. Avram, *op. cit.*, p. 52.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem. Potrivit art. 42 din Hotărârea Guvernului nr. 64/2011 pentru aprobarea Metodologiei cu privire la aplicarea unitară a dispozițiilor în materie de stare civilă „(1) Odată cu declarația de căsătorie viitorii soți prezintă următoarele acte: a) documentul cu care se face dovada identității, în original și în copie; b) certificatul de naștere, în original și în copie; c) certificatul medical privind starea sănătății, întocmit pe formular-tip, care trebuie să poarte numărul de înregistrare, data certă, sigiliul/ștampila unității sanitare, semnătura și parafa medicului; certificatele medicale sunt valabile 14 zile de la data emiterii și trebuie să cuprindă mențiunea expresă că persoana se poate sau nu se poate căsători; certificatele medicale emise de instituții medicale în străinătate pentru uzul misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale României trebuie să conțină toate rubricile și să fie însoțite de traducerea în limba română legalizată, cu apostilă sau supralegalizare, după caz; d) documente, în original și în copii, traduse și legalizate ori certificate de ofițerul de stare civilă, din care să rezulte desfacerea căsătoriei anterioare, dacă este cazul.” Hotărârea Guvernului nr. 64/2011 a fost publicată în M. Of. nr. 151 din 2 martie 2011, modificată prin: H.G. nr. 801/2016 pentru stabilirea procedurilor de colectare și ștergere a datelor persoanelor cu identitate declarată, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative privind aplicarea unitară a dispozițiilor în materie de stare civilă și evidența

Din analiza coroborată a acestor dispoziții legale rezultă că¹:

a) starea de boală, cu excepția alienației și debilității mintale, nu constituie o piedică legală la încheierea căsătoriei, dar este obligatoriu ca viitorii soți să se informeze reciproc asupra stării sănătății, pentru ca hotărârea de a încheia căsătoria să poată fi luată în cunoștință de cauză;

b) obligația viitorilor soți de a prezenta certificatul medical privind starea sănătății lor (condiție procedurală pentru încheierea căsătoriei) este distinctă de obligația de a-și comunica reciproc toate detaliile privind starea lor de sănătate (condiție de fond pentru încheierea căsătoriei).

În aplicarea art. 10 C. fam., în jurisprudență și doctrina juridică s-a stabilit că nerespectarea acestei condiții de fond poate conduce la anularea căsătoriei pentru dol, dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:

- unul dintre soți suferă de o boală gravă: de exemplu, epilepsie, impotență maladivă, imposibilitatea femeii de a procrea;

- soțul bolnav a cunoscut boala de care suferea și gravitatea acesteia;

- soțul bolnav nu a comunicat în mod deliberat boala sa celuilalt viitor soț, ascunzând-o cu violență, astfel încât celălalt soț nu ar fi încheiat căsătoria dacă ar fi fost informat cu privire la această boală².

Această soluție își păstrează actualitatea și sub imperiul Codului civil³.

4. Consimțământul la căsătorie

Consimțământul la căsătorie reprezintă manifestarea de voință a viitorilor soți, prin care își exprimă decizia de a se căsători unul cu celălalt și de a întemeia, astfel, o familie⁴.

Cerința consimțământului este prevăzută de numeroase acte normative interne și internaționale, precum următoarele: art. 48 alin. (1) din Constituție⁵; art. 258 alin. (1), art. 271 și art. 287 din Codul civil⁶; art. 29 alin. (1) din Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă⁷; art. 16 par. 2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului⁸; art. 23 par. 3 din Pactul internațional

persoanelor (M. Of. nr. 833 din 3 noiembrie 2016); H.G. nr. 223/2017 pentru modificarea și abrogarea unor acte normative care cuprind prevederi referitoare la taxe și tarife (M. Of. nr. 268 din 18 aprilie 2017).

¹ M. Avram, *op. cit.*, p. 52-53.

² Idem, p. 53.

³ Ibidem.

⁴ T. Bodoașcă, A. Drăghici, I. Puie, *Dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 55.

⁵ Art. 48 alin. (1) din Constituție: „Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor”.

⁶ Art. 258 alin. (1) Cod civil: „Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora, precum și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea și educarea copiilor lor”. Art. 271 Cod civil: „Căsătoria se încheie între bărbat și femeie prin consimțământul personal și liber al acestora”. Art. 287 Cod civil: „(1) Viitorii soți sunt obligați să se prezinte împreună la sediul primăriei, pentru a-și da consimțământul la căsătorie în mod public, în prezența a 2 martori, în fața ofițerului de stare civilă. (2) Cu toate acestea, în cazurile prevăzute de lege, ofițerul de stare civilă poate celebra căsătoria și în afara sediului serviciului public comunitar local de evidență a persoanelor, cu respectarea celorlalte condiții menționate la alin. (1). (3) Persoanele care aparțin minorităților naționale pot solicita celebrarea căsătoriei în limba lor maternă, cu condiția ca ofițerul de stare civilă sau cel care oficiază căsătoria să cunoască această limbă”.

⁷ Art. 29 alin. (1) din Legea nr. 119/1996: „La încheierea căsătoriei, ofițerul de stare civilă ia consimțământul viitorilor soți, liber și deplin exprimat, în prezența a 2 martori, după care îi declară căsătoriți, le citește dispozițiile privind drepturile și îndatoririle soților din Legea nr. 287/2009, republicată, cu modificările ulterioare, și întocmește, de îndată, actul de căsătorie”.

⁸ Art. 16 par. 2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului: „căsătoria nu poate fi încheiată decât cu consimțământul liber și deplin al viitorilor soți”.

cu privire la drepturile civile și politice¹; art. 1 par. 1 din Convenția O.N.U. privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriei² etc.³.

Condiția consimțământului la căsătorie, impusă de actele normative enumerate mai sus, denotă, pe de o parte, libertatea căsătoriei și, pe de altă parte, faptul că suntem în prezența unui act juridic de natură civilă⁴.

Potrivit actelor normative interne și internaționale evocate, consimțământul la căsătorie trebuie să întrunească cumulativ următoarele cerințe: să existe; să provină de la o persoană cu discernământ; să fie liber, adică să nu fie afectat de vicii; să fie deplin, adică să nu fie supus unor condiții, termene ori sarcini; să fie exprimat personal de către viitorii soți; să fie exprimat în fața ofițerului de stare civilă și a doi martori; să fie exprimat public; să fie expres; să fie exprimat de viitorii soți în aceeași împrejurare; să fie actual⁵.

Deci, înainte de toate, consimțământul viitorilor soți trebuie să existe.

Încheierea unei căsătorii de către ofițerul de stare civilă în absența materială a consimțământului viitorilor soți este greu de imaginat, căci ar însemna ca ofițerul de stare civilă să încheie căsătoria, deși una sau amândouă persoanele aflate în fața acestuia declară că nu doresc să se căsătorească sau nu răspund în nici un fel (deoarece la actul juridic al căsătoriei tăcerea nu valorează consimțământ)⁶.

Situația este mai complexă atunci când, chiar dacă persoanele în cauză exprimă consimțământul lor la încheierea căsătoriei, deci există din punct de vedere material, nu există din punct de vedere psihic. Este cazul alienațiilor și debilizilor mintali, precum și a celor lipsiți vremelnice de discernământ. Sunt opriți să se căsătorească, prevăd dispozițiile art. 276 și art. 299 Cod civil, alienatul mintal, debilul mintal și cel care este lipsit vremelnic de discernământ⁷.

Alienații și debilizii mintali nu se pot căsători nici în momentele în care s-ar dovedi că sunt lucizi și, deci, își manifestă conștient voința, căci legiuitorul împiedică acea căsătorie nu numai pentru că ei nu exprimă, de regulă, un consimțământ valabil, ci și din rațiuni de ordin biologic, căutând a evita o descendență nesănătoasă. Cei lipsiți vremelnic de discernământ sunt opriți să se căsătorească în acele perioade, deci interdicția este relativă. Se află într-o asemenea situație cei aflați în stare de ebrietate totală, hipnoză etc.⁸.

Sancțiunea aplicabilă în cazul încheierii căsătoriei de către alienatul sau debilul mintal este nulitatea absolută, avându-se în vedere lipsa totală de discernământ și poate fi invocată de către

¹ A fost adoptat și deschis semnării, ratificării și aderării de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite prin Rezoluția 2200A (XXI) din 16 decembrie 1966 și a intrat în vigoare la 23 martie 1976, conform prevederilor art. 49. România a semnat Pactul la 27 iunie 1968 și l-a ratificat prin Decretul Consiliului de Stat nr. 212/1974 (Buletinul Oficial al nr. 146 din 20 noiembrie 1974). Potrivit art. 23 par. 3 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice: „Nici o căsătorie nu va putea fi încheiată fără consimțământul liber și deplin al viitorilor soți”.

² Adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la New York, la 10 decembrie 1962, a fost ratificată de România prin Legea nr. 116/1992 (Monitorul Oficial nr. 330 din 24 decembrie 1992). Art. 1 par. 1 din Convenția O.N.U. privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriei: „Nici o căsătorie nu se va putea încheia legal fără liberul și deplinel consimțământ al ambelor părți, acest consimțământ trebuind a fi exprimat de ele însele personal, în prezența autorității competente să officieze căsătoria și a martorilor, în urma publicității suficiente, potrivit dispozițiilor legii.”

³ A se vedea T. Bodoască, A. Drăghici, I. Puie, *op. cit.*, p. 55-56.

⁴T. Bodoască, A. Drăghici, I. Puie, *op. cit.*, p. 56.

⁵ Ibidem.

⁶ Al. Bacaci, V.-C. Dumitrache, C.C. Hageanu, *Dreptul familiei*, Ediția a 7-a, Editura C.H. Beck, București, 2012, p. 23.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

orice persoană interesată pe calea acțiunii în constatarea nulității. Acțiunea este imprescriptibilă. Sancțiunea își găsește justificarea în aceea că se apără un interes de ordin social, anume acela de a se preveni procrearea unor copii cu deficiențe psihice¹.

În cazul celui lipsit vremelnic de discernământ, nulitatea este relativă și poate fi invocată de cel care a fost indus în eroare, pe calea unei acțiuni în anulare, în termenul de șase luni prevăzut de art. 301 Cod civil².

În doctrină, au fost concepute situații care, dacă ar interveni în practică, ar avea valoare de lipsă totală de consimțământ la căsătorie și, în consecință, căsătoria ar fi lovită de nulitate absolută. Aceste cazuri sunt următoarele³:

- cazul în care ofițerul de stare civilă declară căsătoria încheiată, însă persoanele care au făcut declarația de căsătorie, sau numai una dintre acestea, nu răspund afirmativ la întrebarea ofițerului de stare civilă sau răspund negativ, ceea ce echivalează cu neexprimarea consimțământului;

- cazul exprimării consimțământului la căsătorie de către alienatul mintal sau debilul mintal (art. 276 Cod civil);

- cazul căsătoriei fictive, care este sancționată cu nulitatea absolută a căsătoriei, apreciindu-se că lipsește total consimțământul la căsătorie, exprimarea consimțământului făcându-se într-un alt scop decât întemeierea unei familii (art. 295 Cod civil);

- exprimarea consimțământului în glumă – *jocandi causa* – deci nu în scopul încheierii efective a căsătoriei, are valoare de lipsă totală de consimțământ la căsătorie și se sancționează cu nulitatea absolută a căsătoriei;

- cazul erorii asupra conținutului obiectiv al manifestării de voință, care intervine atunci când cel ce exprimă consimțământul nu știe că se căsătorește. S-a apreciat că o asemenea situație este distructivă de voință, deci lipsește total consimțământul, fapt ce atrage nulitatea absolută a căsătoriei.

Datorită caracterului conștient și volițional al actului juridic al căsătoriei o condiție prealabilă și *sine qua non* pentru validitatea consimțământului este de a emana de la o persoană cu discernământ, adică de la o persoană care are, în același timp, capacitate intelectuală și capacitate volitivă⁴.

Pe de altă parte, consimțământul, pentru a fi valabil, trebuie să fie liber. Consimțământul liber presupune ca voința exteriorizată să nu fie una alterată de viciile de consimțământ.

În materia căsătoriei, viciile de consimțământ sunt, potrivit art. 298 Cod civil, *eroarea, dolul și violența*.

Leziunea nu-și găsește aplicare în această materie, deoarece căsătoria este un act personal nepatrimonial, de stare civilă, neputând fi vorba, așadar, de o „disproporție” considerabilă între prestații materiale⁵.

Eroarea, definită în general ca fiind falsă reprezentare a realității în momentul încheierii actului juridic, constituie viciu de consimțământ în materia căsătoriei, numai atunci când privește

¹ Ibidem.

² C.S.J., secția civilă, decizia nr. 152/1990, în V. Bogdănescu, L. Pastor, A.C. Ivanov, A. Pandrea, E. Popa, G. Uglean, E. Cean, I. Ionescu, V. Radu, R. Lazăr, Probleme de drept din deciziile Curții Supreme de Justiție (1990-1992), Ed. Orizonturi, București, 1993, p. 158; C.S.J., secția civilă, decizia nr. 76/1993 (nepublicată) apud Al. Bacaci, V.-C. Dumitrache, C.C. Hageanu, *op. cit.*, p. 23.

³ I.D. Romoșan, *Dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 43.

⁴ T. Bodoașcă, A. Drăghici, I. Puie, *op. cit.*, p. 56.

⁵ M. Avram, *op. cit.*, p. 54.

identitatea fizică a viitorului soț¹ (lucru posibil numai în cazul fraților sau surorilor gemene care se substituie la căsătorie), nulitatea relativă fiind sancțiunea aplicabilă. Nu constituie viciu de consimțământ eroarea asupra identității civile a soțului (de exemplu, faptul că unul dintre soți nu a știut că celălalt soț este divorțat sau că este copil din afara căsătoriei ori a crezut că aparține unei anumite familii) și nu afectează valabilitatea căsătoriei. De asemenea, nu constituie viciu de consimțământ nici eroarea asupra calităților sau însușirilor celuilalt soț (spre exemplu, descoperirea ulterioară a faptului că soțul este violent)².

Dolul presupune folosirea unor mijloace viclene sau a unor manopere dolosive de un soț în scopul de a-l determina pe celălalt să încheie căsătoria. În practica judiciară s-a reținut vicierea consimțământului prin dol când starea de graviditate rezultată din relațiile intime avute înainte de căsătorie a fost ascunsă, când a fost ascunsă boala gravă, incompatibilă cu desfășurarea normală a vieții de familie, când s-a ascuns de femeie neputința maladivă de a avea copii sau de bărbat neputința maladivă de a realiza actul sexual. Dolul trebuie să poarte asupra unor calități esențiale ale viitorului soț, pe care dacă le-ar fi cunoscut, nu ar fi încheiat căsătoria. Însă aceste calități trebuie să fie necesare pentru încheierea căsătoriei (de exemplu, starea de sănătate constituie o calitate necesară încheierii căsătoriei, pe când starea materială nu reprezintă o asemenea calitate)³.

Violența este acel viciu de consimțământ care constă în amenințarea unei persoane cu un rău de natură să îi producă o temere ce o determină să încheie un act juridic, pe care altfel nu l-ar fi încheiat. După natura răului cu care se amenință, violența poate să fie fizică sau morală⁴.

În materia căsătoriei, violența fizică este mai greu de realizat, tocmai datorită faptului că exprimarea consimțământului se face în fața ofițerului de stare civilă în măsură să verifice existența acestuia. Pentru a se reține violența ca motiv de anulare a căsătoriei, este necesar ca, în cazul violenței fizice, aceasta să fi avut un anumit grad de intensitate și gravitate care să fi pus pe cel în cauză în situația obiectivă unanim acceptată, de a nu se putea opune căsătoriei. Violența psihică trebuie apreciată ținându-se seama de vârsta, starea psihică, pregătirea și experiența soțului care se consideră victimă a acesteia⁵. În doctrină s-a arătat că „*simpliciter reverentioasă*”, adică teama de a nu mâhni sau jigni o anumită persoană, izvorâtă din sentimentul de respect sau de afecțiune față de părinți ori alți descendenți sau față de rude, nu constituie viciu de consimțământ⁶.

Consimțământul este deplin atunci când este pur și simplu, adică nu este afectat de modalități (termene sau condiții ori sarcini)⁷.

Conform art. 271 Cod civil, căsătoria se încheie între bărbat și femeie prin consimțământul personal și liber al acestora. Acest text exprimă, pe de o parte, cerința ca viitorii soți să fie de sex diferit și, pe de altă parte, două condiții ce trebuie să le întrunească consimțământul viitorilor soți, adică cerința de a fi personal și liber⁸.

Potrivit art. 287 alin. (1) Cod civil, viitorii soți sunt obligați să se prezinte la sediul primăriei, pentru a-și da consimțământul la căsătorie în mod public, în prezența a 2 martori, în fața ofițerului de stare civilă. În conformitate cu alin. (2) al aceluiași articol, cu toate acestea, în cazurile

¹ A. Gherghe, *op. cit.*, p. 634. Potrivit art. 298 alin. (2) Cod civil: „Eroarea constituie viciu de consimțământ numai atunci când privește identitatea fizică a viitorului soț”.

² N.C. Aniței, *Dreptul familiei*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 35.

³ Ibidem.

⁴ A. Gherghe, *op. cit.*, p. 636.

⁵ Idem, p. 636-637.

⁶ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. I, Ed. All, seria *Restitutio*, București, 1998, p. 225 apud A. Gherghe, *op. cit.*, p. 637.

⁷ T. Bodoască, A. Drăghici, I. Puie, *op. cit.*, p. 57.

⁸ Ibidem

prevăzute de lege, ofițerul de stare civilă poate celebra căsătoria și în afara sediului serviciului public comunitar local de evidență a persoanelor, cu respectarea celorlalte condiții menționate la alin. (1). Prin urmare, consimțământul la căsătorie trebuie exprimat în mod public, în prezența a 2 martori și în fața ofițerului de stare civilă.

Consimțământul trebuie exprimat expres, prin răspunsuri succesive și afirmative ale celor doi viitori soți la întrebarea ofițerului de stare civilă dacă vor să se căsătorească unul cu celălalt. Astfel nu este aplicabil principiul *qui tacet consentire videtur*¹.

Conform art. 30 din Legea nr. 119/1996 privind actele de stare civilă, la încheierea căsătoriei între cetățeni străini sau între aceștia și cetățeni români, dacă nu cunosc limba română, precum și în cazul în care unul sau ambii viitori soți au handicap auditiv sau surdocecitate, se va folosi interpret autorizat sau, după caz, interpret autorizat al limbajului mimico-gestual și al limbajului specific persoanelor cu surdocecitate, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.

Consimțământul la căsătorie trebuie să fie actual, deoarece momentul exprimării acestuia este chiar momentul celebrării căsătoriei ca *negotium*, conform art. 287 Cod civil². Din acest considerent, logodna, astfel cum este reglementată în Codul civil, nu reprezintă un consimțământ anticipat care să creeze obligația de a încheia căsătoria, de aceea logodnicul care rupe logodna nu poate fi constrâns să încheie căsătoria [art. 267 alin. (1) Cod civil]. Logodna nu poate genera prin sine vreun efect juridic raportat la încheierea căsătoriei, ea având un caracter consensual dar neobligatoriu dând naștere cel mult la obligații morale; pentru aceste motive art. 266 alin. (4) din Codul civil prevede că încheierea căsătoriei nu este condiționată de încheierea logodnei. De asemenea, nici consimțământul exprimat în scris, în declarația de căsătorie, nu reprezintă un consimțământ anticipat deoarece pentru încheierea valabilă a căsătoriei este necesară exprimarea consimțământului în momentul celebrării căsătoriei, în public, în fața ofițerului de stare civilă³.

Consimțământul trebuie exprimat personal și împreună de către viitorii soți la încheierea căsătoriei (art. 287 Cod civil), fiind exclusă încheierea căsătoriei prin reprezentare.

Convenția O.N.U. privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor consacră în art. 1, paragraful 1, obligativitatea prezenței viitorilor soți în fața ofițerului de stare civilă pentru exprimarea consimțământului, însă art. 1 paragraful 2 permite încheierea căsătoriei prin reprezentant numai în cazuri excepționale. Astfel, potrivit art. 1 paragraful 2 din Convenție, prezența uneia dintre părți nu se va cere dacă autoritatea competentă deține dovada că împrejurările sunt excepționale și că această parte și-a exprimat consimțământul său înaintea unei autorități competente și în formele pe care le poate prescrie legea și nu l-a retractat. Cu ocazia ratificării Convenției, România a formulat o rezervă referitoare la celebrarea căsătoriei în absența unuia dintre viitorii soți. Potrivit art. 2 din Legea nr. 116/1992, ratificarea se face cu următoarea rezervă: „România nu va aplica dispozițiile paragrafului 2 din art. 1 din convenție referitoare la celebrarea căsătoriei în absența unuia dintre viitorii soți”⁴.

Consimțământul trebuie constatat direct de către ofițerul de stare civilă, care are obligația, conform art. 29 alin. (1) din Legea nr. 119/1996, să vegheze ca acesta să fie liber și deplin exprimat⁵.

Consimțământul mai trebuie exprimat în prezența a doi martori, cerință, de asemenea, stipulată de art. 287 Cod civil și de art. 29 alin. (1) din Legea nr. 119/1996. Prezența martorilor la

¹Cine tace pare să fie de acord. D. Lupașcu, C. M. Crăciunescu, *op. cit.*, p. 65.

²T. Bodoașcă, A. Drăghici, I. Puie, *op. cit.*, p. 57.

³A. Gherghe, *op. cit.*, p. 637.

⁴Idem, p. 638-639.

⁵A se vedea T. Bodoașcă, A. Drăghici, I. Puie, *op. cit.*, p. 57.

locul și momentul exprimării consimțământului se înscrie în măsurile de publicitate ale căsătoriei și are ca rol asigurarea libertății și caracterului deplin al consimțământului¹.

REFERENCES

1. Aniței N.C., *Dreptul familiei*, Editura Hamangiu, București, 2012;
2. Avram M., *Drept civil. Familia*, Editura Hamangiu, București, 2013;
3. Bacaci Al., Dumitrache V.-C., Hageanu C.C., *Dreptul familiei*, Ediția a 7-a, Editura C.H. Beck, București, 2012;
4. Bodoașcă T., Drăghici A., Puie I., *Dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2012;
5. Florian E., *Dreptul familiei*, Ediția a-4-a, Editura C.H. Beck, București, 2011;
6. Gavrilă S.P., *Instituții de dreptul familiei în reglementarea noului Cod civil*, Editura Hamangiu, București, 2012;
7. Hageanu C.C., *Dreptul familiei și actele de stare civilă*, Editura Hamangiu, București, 2012;
8. Irinescu L., *Curs de dreptul familiei*, Editura Hamangiu, București, 2015;
9. Lupașcu D., Crăciunescu C.M., *Dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2011;
10. Romoșan I.D., *Dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2012;
11. Uliescu M. (coord.), Duțu M., Uliescu M., Pătrașcu B., Neculaescu S., Dojană I., Țiclea T., Pavel F., Dimitriu R., Uță L., Boți I., Buta Gh., Angheni S., Urs I., Cristea S., Dobrev D., Lupașcu D., Crăciunescu C.-M., Gherghe A., Jora C., Berindei M.G., *Noul Cod civil. Studii și comentarii, vol. I, Cartea I și Cartea a II-a (art. 1-534)*, Editura Universul Juridic, București, 2012.

¹ Ibidem. Potrivit art. 288 Cod civil „(1) Martorii atestă faptul că soții și-ai exprimat consimțământul potrivit art. 287. (2) Nu pot fi martori la încheierea căsătoriei incapabilii, precum și cei care din cauza unei deficiențe psihice sau fizice nu sunt apti să ateste faptele prevăzute la alin. (1). (3) Martorii pot fi și rude sau afini, indiferent de grad, cu oricare dintre viitorii soți”.